

М. В. Рудіна, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Рудіна М. В. Програма підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови

Питання підвищення професіоналізму педагогів привертають до себе увагу не одного покоління науковців. Сьогодні стосовно вчителів активно досліджуються такі поняття, як професійна компетентність, професійний потенціал, професіоналізм, професійне зростання, професійний розвиток, професійне мислення, професійна спрямованість, професійна підготовка тощо. У статті запропоновано Програму підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови, визначено її зміст, подано методичні рекомендації щодо її впровадження в діяльність методичних структур різного рівня, що в сукупності сприятиме зростанню якості професійної діяльності молодих педагогів.

Ключові слова: професіоналізм, підвищення професіоналізму, програма підвищення професіоналізму, молодий учитель англійської мови.

Рудина М. В. Программа повышения профессионализма молодого учителя английского языка.

Вопросы повышения профессионализма педагогов привлекают к себе внимание не одного поколения ученых. Сегодня касаются учителей активно исследуются такие понятия, как профессиональная компетентность, профессиональный потенциал, профессионализм, профессиональный рост, профессиональное развитие, профессиональное мышление, профессиональная направленность, профессиональная подготовка и т.д.

В статье предложена Программа повышения профессионализма молодого учителя английского языка, определено ее содержание, поданы методические рекомендации по ее внедрению в работу методических структур разного уровня, что в совокупности будет способствовать росту качества профессиональной деятельности молодых педагогов.

Ключевые слова: профессионализм, повышение профессионализма, программа повышения профессионализма, молодой учитель английского языка.

Актуальність проблеми. Дослідження вітчизняної та зарубіжної наукової педагогічної думки показують, що на різних етапах її розвитку

предметом наукового пошуку визначалися педагогічна майстерність, педагогічні вміння як складові майстерності, педагогічна техніка, педагогічні здібності, педагогічна творчість. У сучасній науковій літературі та педагогічній пресі все частіше зустрічаються такі поняття, як професійна компетентність, професійний потенціал педагога, професіоналізм учителя та керівника навчального закладу, професійне зростання, професійний розвиток, професійне мислення вчителя, професійна спрямованість, професійна підготовка тощо. Значна кількість наукових досліджень присвячена висвітленню різних складових професійної діяльності майбутнього вчителя. Професійна діяльність молодого вчителя досліджується в основному опосередковано при висвітленні різноманітних аспектів методичної роботи в навчальному закладі, а професіоналізм молодого вчителя залишається малодослідженою проблемою.

Мета статті: висвітлення підходів до підвищення професіоналізму молодих учителів англійської мови на різних рівнях методичної роботи.

Виклад основного матеріалу. З метою перевірки відповідності запропонованих нами підходів реальним потребам молодих учителів англійської мови та вимогам освітньої практики, ми звернулися до наукових досліджень.

Так, при розробці Програми підвищення професіоналізму молодих учителів англійської мови нами враховані результати дослідження професійно-педагогічних очікувань учителів, представлені в монографії «Освітній простір: очікування та виклики часу й життя» [3].

Дослідники зазначають, що на питання «Які очікування наповнюють Вас, коли Ви йдете на уроки до школи?» із загального числа опитуваних 43 % відповіли, що світлі й радісні; 19 % – сумні й обтяжливі; 33 % – байдужі.

На питання «Чи виправдалися Ваші студентські очікування радісного й світлого характеру після того, як Ви прийшли працювати до школи?» відповіли «так» 37 % учителів; «ні» – 16 %; «якісь виправдалися, якісь – ні» – 42 %; «відповісти важко» – 5 %.

Дослідники дійшли висновку, й ми його підтримуємо, що близько 20 % опитаних молодих учителів вважають, що їхні професійно-педагогічні очікування не підтвердилися. Очевидно, причин для цього немало (від побутового до особистісного характеру), проте для нас ці результати є підтвердженням необхідності розробки та впровадження для молодих учителів англійської мови спеціальної програми підвищення професіоналізму, психологічних тренінгів, спрямованих на особистісне зростання, подолання тривожних очікувань від професійної діяльності.

Наступна позиція, врахована нами при розробці програми, полягає в уточненні змісту слова «підвищення» як одного з основних у пропонованій програмі. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що «підвищення» – дія зі значенням підвищити; «підвищити» – дія, зі значенням підвищувати; «підвищувати» – 1. робити вищим; 2. // збільшувати, посилювати вияв чого-небудь; 3. доводити до вищого ступеня, вдосконалювати розвиток чого-небудь; 5. робити кращим, поліпшувати що-небудь; //удосконалювати, піднімати щось [1].

Представлені тлумачення висвітлюють важливу тенденцію: процес, позначений цим словом, є таким, що не завершується. Це твердження дає підстави для ряду висновків:

- по-перше, підвищення професіоналізму молодих учителів англійської мови триватиме впродовж всього часу їхньої професійної діяльності;
- по-друге, можливе підвищення окремих складових (чого-небудь, щось) професіоналізму молодого вчителя англійської мови в спеціально організованих формах науково-методичної роботи;
- по-третє, відповідно до наукової теорії розвитку систем, підвищення однієї зі складових (компетентності) впливатиме на зміни в усій системі (професіоналізмі молодого вчителя англійської мови);
- по-четверте, у тлумаченні слова «підвищення» відсутня вказівка на можливість вимірювання чогось (лише – доводити до вищого ступеня,

вдосконалювати розвиток чого-небудь), що підтверджує загальновідому тезу про те, що виявлення більшості якісних результатів освітніх процесів віддалені в часі від реального процесу навчання та виховання.

Таким чином, пропонована «Програма підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови» може стати провідною педагогічною умовою підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови та системним науково-методичним супроводом, який забезпечує взаємодію цієї категорії педагогів з методичними структурами різного рівня – шкільним та міським/районним методичним об'єднанням учителів іноземних мов та ОІППО.

Виходячи із зазначеного, в «Програмі підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови» визначено повноваження кожної із методичних структур щодо підвищення професіоналізму цієї категорії молодих учителів.

Програма підвищення професіоналізму

молодого вчителя англійської мови

Пояснювальна записка

«Програма підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови» (далі – Програма) призначена для впровадження в системі науково-методичної роботи шкільних і міських/районних методичних об'єднань учителів іноземних мов та міських/районних методичних кабінетів, у системі курсів підвищення кваліфікації молодих учителів англійської мови та науково-методичних заходів ОІППО як науково-методичний супровід підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови.

Програма враховує наукові погляди на визначення категорії «молодий учитель»; ґрунтується на визнанні того, що професіоналізм – це інтегрована якість, представлена певними складовими відповідно до професійної педагогічної діяльності; надає можливість розподілу повноважень між методичними структурами, які взаємодіють з молодим учителем англійської мови в процесі його професійної діяльності та сприяють підвищенню його професіоналізму.

Основна частина

I. Зміст підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови в системі взаємодії з методичними структурами різного рівня з урахуванням рівня особистісної мотивації та освітніх запитів.

1. Перший рівень – основний – рівень потреб молодого вчителя англійської мови, який прагне професійно працювати, але мотивів професійного розвитку не усвідомлює. Цей рівень забезпечується взаємодією зі шкільним, міським/районним методичними об'єднаннями вчителів іноземних мов та ОППО. Перевага надається діяльності шкільного методичного об'єднання вчителів іноземних мов та системі методичної роботи навчального закладу. На цьому рівні відбувається:

- діагностика рівня професіоналізму молодого вчителя англійської мови;
- виявлення мотивації до підвищення професіоналізму;
- з'ясування індивідуальних запитів молодого вчителя англійської мови стосовно підвищення власного професіоналізму;
- опанування молодим учителем англійської мови ефективних методичних прийомів та технологій навчання учнів англійської мови на основі вивчення педагогічного досвіду;
- презентація власного досвіду педагогічній спільноті (виступи на засіданнях МО, публікації в педагогічній пресі, участь у професійних конкурсах, участь в освітніх проектах і програмах тощо);
- розвиток усіх складових професіоналізму молодого вчителя англійської мови відповідно до можливостей цієї методичної структури: професійної педагогічної, іншомовної комунікативної, андрагогічної, фасилітативної, інформаційної;
- особистісний розвиток.

2. Другий рівень – прагнення професійного розвитку – забезпечується взаємодією в шкільному методичному об'єднанні, якщо є такий потенціал, що може забезпечити потребу молодого вчителя англійської мови. Як правило,

більш ефективно цей рівень забезпечується взаємодією в діяльності міського (районного) методичного об'єднання вчителів англійської мови та в системі науково-методичної роботи міського/районного методичного кабінету й ОППО. Цей рівень передбачає:

- уточнення освітніх запитів молодого вчителя англійської мови;
- поглиблення мотивації професійного розвитку;
- виявлення потенційних можливостей до ефективної взаємодії з міським/районним МО та методичним кабінетом;
- залучення молодого вчителя англійської мови до роботи в творчих групах різного спрямування (розробка змісту уроків, методичне забезпечення сучасного уроку англійської мови, ефективні форми й методики сучасного уроку, розробка змістовного наповнення уроків автентичним матеріалом тощо);
- участь молодого вчителя англійської мови в різноманітних методичних заходах (учасник професійних конкурсів, член журі або організатор проведення учнівських олімпіад та конкурсів, доповідач на засіданнях МО, розробник освітньої програми на місцевому рівні тощо);
- участь молодого вчителя англійської мови в роботі освітніх проектів з метою опанування інноваційних та інформаційних технологій навчання англійської мови (Рівний доступ до якісної освіти, Проект професійного розвитку, Gate Way, Intel тощо);
- навчання молодого вчителя англійської мови в системі наставництва з метою ознайомлення з роботою більш досвідчених колег;
- презентація власного досвіду педагогічній спільноті в різних формах;
- розвиток усіх складових професіоналізму молодого вчителя англійської мови відповідно до можливостей цієї методичної структури: професійної педагогічної, іншомовної комунікативної, андрагогічної, фасилітативної, інформаційної;
- особистісний розвиток.

3. Третій рівень – рівень сформованості мотивів професійного розвитку – забезпечується взаємодією з методичними структурами різного рівня. Проте сформована мотивація потребує спеціальних форм і методів підвищення професіоналізму, отже ефективно може бути забезпеченою фахівцями з освіти дорослих – андрагогами, які переважно працюють в ОППО. Підвищення кваліфікації молодого вчителя англійської мови, який мотивований до професійного розвитку, відбуватиметься на курсах підвищення кваліфікації (КПК) в обласному інституті післядипломної педагогічної освіти та в системі науково-методичних заходів міжкурсового періоду. Цією інституцією забезпечуються:

- загальнонаукові педагогічні основи професійної діяльності молодого вчителя англійської мови (гуманізація та дитиноцентризм сучасної освіти як цінності професійної педагогічної діяльності, технології особистісно орієнтованого навчання та виховання, фасилітація та педагогічна взаємодія, основи акмеології і андрагогіки тощо);

- зростання фахових знань і методичної основи професійної діяльності (спецкурси з методики, лінгводидактики, аутентичного мовлення, інтерактивних методів навчання, діалогічного мовлення тощо);

- опанування інформаційних технологій навчання англійської мови (електронні засоби навчального призначення – ЕЗНП, електронні посібники та комп'ютерні програми для вчителя, інформаційні можливості сайтів та порталу інституту післядипломної педагогічної освіти, спільні професійні проекти за технологією web 2.0, участь у проектах «Інтел», «Майкрасофт», «1+1», «Інтершкола» тощо);

- залучення до роботи в творчих групах та освітніх проектах на обласному рівні (участь в експертизі сучасних підручників, написання методичних рекомендацій, публікації в педагогічній пресі різного рівня, участь у творчих професійних конкурсах тощо);

- участь в освітніх проектах державного та міжнародного рівнів;

- забезпечення особистісних освітніх запитів (робота в проекті професійного розвитку, участь в інструктивно-методичних заходах, спілкування з методистом у режимі консультпункту, отримання інформації з сайту інституту тощо).

II. Інноваційні форми підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови в міжкурсовий період.

Інноваційною формою роботи з молодими вчителями англійської мови є проект професійного розвитку, який разом із традиційними формами (науково-методична конференція, науково-практичний семінар, творча група, засідання МО, тренінг тощо) в системі взаємодії з методичними структурами різного рівня забезпечує підвищення професіоналізму і розуміється як «план, послідовність конкретних дій, обмежених у часі, спрямованих на досягнення конкретних результатів (змін); моделювання професійної компетентності педагогів як результату реалізації проекту; «принцип успіху», мотивація, вибір індивідуальної освітньої траєкторії» [2].

Проект проводиться фахівцями вищої, ніж у молодого вчителя англійської мови, кваліфікації, ґрунтується на сформованих мотивах і прагненні педагогом професійного розвитку, реалізує сучасний зміст конкретного напрямку післядипломної педагогічної освіти та андрагогічні методи освіти дорослих. Отже, суттєві переваги застосування такої форми підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови має ОППО.

На етапі вибору вчителем того чи іншого проекту спеціальне консультування здійснюється методистом з іноземних мов міського/районного методичного кабінету, оскільки він має інформацію про всі проекти професійного розвитку в ОППО. Молодий учитель англійської мови, отримавши інформацію про проекти, обирає необхідний і відряджається для участі в ньому в зазначені терміни.

Молоді вчителі англійської мови, які відзначаються сформованою інформаційною компетентністю, можуть самостійно здобути необхідну інформацію про проекти, що пропонуються ОППО для них, звернувшись до

сайту інституту. Обравши проект, вони можуть зареєструватися на сайті як бажаючі взяти в ньому участь і, отримавши спеціальне запрошення від керівника проекту (методиста з іноземних мов ОППО), приступити до роботи в ньому.

Участь у проектах професійного розвитку передбачає по завершенні виконання молодим учителем англійської мови творчого завдання: розробки власного проекту для учнів з метою підвищення ефективності навчання чи методичного проекту, призначеного для підвищення професіоналізму колег.

Тематика проектів професійного розвитку розроблена з урахуванням змістовних ліній мовного компоненту, визначених у Державному освітньому стандарті як мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна (стратегічна).

Передбачено, що:

- мовленнєва лінія – це вироблення і вдосконалення вмінь та навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо);
- мовна – це засвоєння системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів людини та формування мовних умінь і навичок;
- соціокультурна – це засвоєння культурних і духовних цінностей свого та інших народів;
- діяльнісна (стратегічна) – це формування загальнонавчальних умінь і навичок, опанування стратегій, що визначають мовленнєву діяльність і спрямовані на розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем.

У комплексі всі змістовні лінії формують комунікативну, мовленнєву, мовну, соціокультурну, діяльнісну (стратегічну) компетентності особистості учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Таким чином, держстандартом визначено нові навчальні та розвиваючі завдання, які зумовлюють необхідність інноваційних форм і методів навчання сучасних учнів англійської мови. Вироблення стратегії розв'язання цих завдань може бути обрано змістом проектів професійного розвитку молодих учителів англійської мови.

При розробці тематики проектів професійного розвитку також важливо враховувати, що молодий учитель англійської мови як доросла людина осмислено сприймає себе самотійною, самокерованою особистістю; має запас життєвого, професійного, суспільного досвіду, що є важливим джерелом самоосвіти; в основі готовності до освіти лежить бажання вирішити за допомогою нових знань свої важливі професійні проблеми та досягти конкретної цілі; прагнення реалізації нових знань, умінь та навичок пов'язується з професійною діяльністю; освіта дорослої людини значною мірою обумовлена часовими, побутовими та професійними факторами.

Проекти професійного розвитку ОППО для молодих учителів англійської мови (орієнтовна тематика):

- Особливості організації навчальної діяльності учнів на сучасному уроці англійської мови;
- Формування професійної педагогічної компетентності вчителя англійської мови;
- Технологія розробки вправ з метою розвитку діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови;
- Навчання говоріння учнів середньої школи на уроках англійської мови;
- Фасилітація – основа сучасного навчально-виховного процесу на уроках англійської мови;
- Діалогічне мовлення учнів та методика його розвитку на уроках англійської мови;
- Інтерактивні методи проведення уроку англійської мови в 5-11 класах;
- Розробка факультативних курсів з англійської мови;
- Методики наближення мовлення учнів до аутентичного на уроках англійської мови;
- Моніторинг навчальних досягнень учнів з англійського мовлення.

Проект професійного розвитку як правило складається з трьох семінарів, наприклад, проект «Особливості організації навчальної діяльності в процесі проведення сучасного уроку іноземної мови» передбачає такі семінари:

- Навчальний процес з іноземної мови;
- Контроль у навчанні іноземної мови. Європейське мовне портфоліо;
- Особливості організації допрофільної підготовки та профільного навчання з англійської мови.

Проект «Формування професійної компетенції вчителя іноземної мови» пропонує дослідити такі теми:

- Роль учителя в підготовці до зовнішнього оцінювання з іноземних мов;
- Соціокультурна компетенція у підвищенні мотивації навчання іноземної мови;
- Оцінювання навчальних досягнень учнів як основи іншомовної компетентності учнів.

III. Інноваційний зміст курсів підвищення кваліфікації молодих учителів англійської мови в обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Інноваційний зміст курсів підвищення кваліфікації молодих учителів англійської мови забезпечується навчальними та навчально-тематичними планами, розробленими науковцями та методистами відповідних кафедр ОППО та затвердженими вченою радою установи.

Навчальні плани враховують сучасні вимоги до викладання іноземних мов відповідно до Держстандарту, кваліфікаційні характеристики педагогічних кадрів, нормативно-правові основи загальної середньої освіти.

Мета курсів підвищення кваліфікації – поглиблення науково-теоретичних знань слухачів з проблем гуманітарної освіти та психолого-педагогічних основ навчання і виховання; опанування ними нової методології освіти та сучасних вимог до знань, умінь і навичок учнів з іноземних мов; підготовка до

використання на уроках сучасних інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій навчання учнів англійської мови.

Основна частина навчального плану КПК забезпечує опанування або оновлення знань учителів англійської мови з чотирьох видів мовленнєвої діяльності; з усної та писемної форм комунікації іноземною мовою; співвіднесення зі змістом шкільних програм та вимогами до сучасного уроку англійської мови; ознайомлення з інноваційними методиками навчання учнів англійської мови.

Завершуючи навчання на КПК, учителі англійської мови пишуть випускні роботи (творчий проект, випускна робота, реферат). Тематика випускних робіт, методичні рекомендації щодо їх виконання та список рекомендованої літератури подаються в спеціальному виданні, яке оновлюється протягом 3-5 років.

Для вчителів англійської мови, як правило рекомендуються близько 30 тем рефератів, 30 тем випускних робіт і творчих проектів, близько 50 джерел літератури.

У цілому зміст, форми і методи КПК забезпечують розвиток усього комплексу компетентностей молодого вчителя англійської мови.

Модулі навчального плану з функціональної та фахової підготовки спрямовані на підвищення професійної педагогічної, андрагогічної та фасилітативної компетентностей, спецкурси спрямовано на підвищення іншомовної комунікативної та інформаційної компетентностей як складових структури професіоналізму молодого вчителя англійської мови.

Спецкурси для молодих учителів англійської мови (орієнтовна тематика):

- Інтерактивні технології навчання говоріння на уроках англійської мови у 5-7 класах загальноосвітньої школи;
- Формування професійних компетентностей педпрацівників засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

IV. Очікувані результати.

Впровадження програми на всіх рівнях взаємодії сприятиме підвищенню професіоналізму молодого вчителя англійської мови, що забезпечить якість освіти та конкурентоспроможність випускника загальноосвітньої школи на сучасному ринку праці.

V. Діагностичні методики виявлення рівня професіоналізму молодого вчителя англійської мови.

З метою діагностики рівня професіоналізму молодого вчителя англійської мови можуть використовуватися валідні апробовані методики, представлені в сучасному науковому психолого-педагогічному діагностичному доробку вітчизняних науковців.

VI. Рекомендації щодо підвищення рівня професіоналізму молодого вчителя англійської мови.

Загальні рекомендації щодо підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови відповідно до рівнів мотивації професійного розвитку та об'єктів взаємодії – шкільне методичне об'єднання вчителів іноземних мов – міське/районне методичне об'єднання вчителів англійської мови та міський/районний методичний кабінет – обласний інститут післядипломної педагогічної освіти – представлені в кожному з попередніх розділів програми в напрямках діяльності кожного з учасників взаємодії.

Стосовно підвищення професіоналізму конкретного молодого вчителя англійської мови методичні рекомендації для кожної з методичних структур можуть бути розроблені на основі індивідуальної діагностики та виявлення рівня розвитку кожної зі складових структури професіоналізму й вибору на цій підставі персональної освітньої програми. У методичних рекомендаціях слід урахувати освітні запити самого молодого вчителя англійської мови, потреби навчального закладу як освітньої практики, індивідуальні особистісні характеристики, сформованість мотиву підвищення професіоналізму.

Таким чином, впровадження «Програми підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови» в системі науково-методичної роботи методичних структур різного рівня з цією категорією педагогічних працівників,

представлене як провідна умова підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови.

Науково-методичне забезпечення підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови також поєднує:

- проведення науково-методичних заходів для молодих учителів англійської мови методичними структурами різного рівня в міжкурсовий період;

- видання науково-методичних посібників науковцями та методистами ОШПО;

- публікації в педагогічній пресі, спрямовані на категорію вчителів англійської мови;

- використання ресурсів інформаційного порталу ОШПО та обласної електронної бібліотеки;

- проведення курсів підвищення кваліфікації в ОШПО;

- введення до навчальних планів КПК спецкурсів, спрямованих на формування іншомовної комунікативної компетентності;

- впровадження проектів професійного розвитку.

Висновки. Пропонована програма сприятиме підвищенню професіоналізму молодих учителів англійської мови, як результат – зростанню іншомовної комунікативної компетентності учнівської молоді.

Література

1. **Великий** тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.

2. **Дьяченко Б., Сорочан Т.** Проект професійного розвитку – інноваційна технологія післядипломної освіти педагогічних кадрів // *Инновационные технологи в образовании: Материалы V Международной научно-практической конференции.* – Алушта, 2008. – С. 188-192.

3. **Коротяев Б.І., Курило В.С.** Освітній простір: очікування та виклики часу й життя: монографія / Борис Іванович Коротяев, Віталій

Семенович Курило. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 308 с.

M. Rudina The Program of increasing the professionalism of the young English teacher.

The questions of increasing teacher's professionalism attracts the attention of the scientists of different generation. There are a lot of different ideas concerning teachers today such as professional competence, professional potential, professionalism, professional growth, professional development, professional thinking, professional direction, professional preparation etc.

It is proposed the Program of increasing the professionalism of the young English teacher in the article, its content is defined, the methodical recommendations are given to introduce them to methodical structures of different level, which helps to increase the quality of the professionalism of the young teachers.

In the proposed Program the author shows the content of increasing the professionalism in the system of interaction with methodical structures of different level. It is described the innovating forms of increasing the professionalism of the English teacher in between-course period. It is also proposed the Projects of professional development of the young English teachers. It is given the special courses for the young English teachers.

Key words: professionalism, increasing the professionalism, the Program of increasing the professionalism, the young English teacher.

Відомості про автора

Рудіна Марина Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Стаття надійшла до друку 20.03.2013

Прийнята до друку 26.04.2013